

บทที่ ๑

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ในการศึกษาวรรณคดีไทยนั้น ผู้ศึกษาจะพบว่า มีตัวละครในวรรณคดีไทยหลายเรื่องที่สามารถแบ่งออกได้เป็นสองพวก พวกหนึ่งได้แก่ตัวละครที่ผู้แต่งได้สร้างให้เป็นตัวเอกทางคานที่เป็นตัวดี อีกพวกหนึ่งได้แก่ตัวละครที่ผู้แต่งได้สร้างให้เป็นตัวเอกในทางที่เป็นตัวร้ายหรือตัวเลว ดังเช่นในวรรณคดีไทยเรื่อง "รามเกียรติ์" พระรามจักได้ว่าเป็นตัวละครที่ผู้แต่งได้สร้างให้เป็นตัวเอกทางคานดี ทศกัณฐ์จักได้เป็นตัวละครที่ผู้แต่งได้สร้างให้เป็นตัวเอกทางคานเลว ในวรรณคดีไทยเรื่อง "อิเหนา" ผู้แต่งก็ได้สร้างให้อิเหนาเป็นตัวเอกทางคานดี และสร้างให้จรกาเป็นตัวเอกทางคานเลว หรือในวรรณคดีพื้นบ้านของไทยเรื่อง "ขุนช้างขุนแผน" ขุนแผนก็เป็นตัวละครที่เป็นตัวเอกทางคานดี ในขณะที่ขุนช้างเป็นตัวละครที่เป็นตัวเลวของเรื่อง

แต่อย่างไรก็ดี สังคมไทยในปัจจุบันแตกต่างไปจากสังคมไทยในอดีตเป็นอันมาก และโดยที่สังคมมีลักษณะแตกต่างกัน ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนความคิดในเรื่องความดี ความเลว ก็ย่อมจะแตกต่างออกไป ฉะนั้นการที่จะกล่าวว่าตัวละครตัวนี้เป็นตัวดี ตัวละครตัวนี้เป็นตัวเลวในยุคนั้นสมัยหนึ่งก็อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของคนที่อยู่ในอีกยุคอีกสมัยหนึ่ง ดังเช่นในวงวรรณคดีวิจารณ์นี้ แม้ปัจจุบันก็เริ่มมีการโต้แย้งหรืออภิปรายในประเด็นที่ว่า "ขุนช้างเป็นคนเลวจริงหรือไม่" ลักษณะการวิจารณ์สมัยตัวละครของศาสตราจารย์ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ^๑ ที่ปรากฏในหนังสือ "วิเคราะห์วรรณคดีไทย" ผู้วิจารณ์ก็มอง

^๑ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, วิเคราะห์วรรณคดีไทย (พระนคร: สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2517), หน้า 30.

การกระทำของตัวละครในเรื่อง "ขุนช้างขุนแผน" ว่าเป็นการกระทำของคนที่มีลักษณะเป็นคนจริง ๆ แต่ละคนมีทั้งด้านดีด้านเสีย มากกว่าที่จะมองว่าตัวละครตัวใดเป็นตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดี ตัวละครตัวใดเป็นตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านเลว

นอกจากนั้นหลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ก็ได้เกิดมีบุคคลกลุ่มหนึ่งโคโจมตีวรรณคดีไทย ถึงกับได้มีการเรียกร้องให้เผาวรรณคดีไทยทิ้งเสีย

การที่บุคคลมีโคเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะการวิจารณ์วรรณคดีไทยที่เปลี่ยนไปตลอดจนโคเกิดมีการโจมตีวรรณคดีไทยเช่นนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจใคร่จะศึกษาดูว่า ในมโนภาพของคนไทยปัจจุบัน ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดีและตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านเลวมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดีด้วยกันมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านเลวด้วยกันมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน และคนไทยต่างกลุ่มกันมีมโนภาพต่อตัวละครเหมือนหรือแตกต่างกัน ในการศึกษาเปรียบเทียบผู้วิจัยจะใช้ตัวละคร 4 ตัว คือ พระราม ขุนแผน ทศกัณฐ์ และขุนช้าง ผู้วิจัยจะศึกษาพระรามและขุนแผนในฐานะที่เป็นตัวแทนของตัวละครที่ผู้แต่งสร้างให้เป็นตัวเอกทางด้านดี และศึกษาทศกัณฐ์และขุนช้างในฐานะที่เป็นตัวละครที่ผู้แต่งสร้างให้เป็นตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านเลว สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้ตัวละครทั้ง 4 ตัวก็เพราะว่าพระรามและทศกัณฐ์มีลักษณะตรงกันข้ามอย่างเห็นได้ชัดเจน พระรามและทศกัณฐ์เป็นตัวละครเอกในวรรณคดีไทยที่ไทยได้รับมาจากอินเดีย พระรามเป็นพระนารายณ์ท้าวศรลงมาปราบทศกัณฐ์ยักษ์ร้าย ตามลักษณะของเรื่องพระรามเป็นตัวเอกทางด้านดี และทศกัณฐ์เป็นตัวเอกทางด้านเลว ส่วนในวรรณคดีไทยเรื่อง "ขุนช้างขุนแผน" ซึ่งเป็นวรรณคดีพื้นบ้านของไทย ตัวละครเอกคือขุนแผนและขุนช้างเป็นสามัญชน ในเนื้อเรื่องตัวละครทั้ง 2 ตัวนี้มีบทบาทที่ขัดแย้งกันตลอดเวลา และผู้แต่งก็โคสร้างให้ขุนแผนเป็นตัวละครที่ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดความนิยมชมชอบ หรือสร้างให้ขุนแผนเป็นตัวเอกทางด้านดี และสร้างให้ขุนช้างเป็นตัวละครที่ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดความรู้สึกรังเกียจหรือสร้างให้ขุนช้างเป็นตัวเอกทางด้านเลวนั้นเอง ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะตัวละครทั้ง 4 ตัวในมโนภาพของคนไทยพร้อม ๆ กันไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบดูว่า

1. โฉมโนภาพของคนไทย ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดีและทางด้านเลว มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน
2. โฉมโนภาพของคนไทย ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดีด้วยกันมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน
3. โฉมโนภาพของคนไทย ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านเลวด้วยกันมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน
4. คนไทยต่างกลุ่มกัน คือ นักศึกษาวิชาภาษาไทย นักวิชาการภาษาไทย และครูภาษาไทย มีมีโนภาพต่อตัวละครเหมือนหรือแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาลักษณะตัวละครตัวเอกในแบบเรียบนวรรณคดีไทย โฉมโนภาพของคนไทย โดยเลือกใช้ตัวละคร 4 ตัว คือ พระราชม ชุนแผน ทศกัณฐ์ และซุนชาง โดยให้พระราชมกับชุนแผนเป็นตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดี และทศกัณฐ์กับซุนชางเป็นตัวเอกทางด้านเลว

2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาลักษณะตัวละครตัวเอกในโฉมโนภาพของคนไทย ในขอบเขตเนื้อเรื่องต่อไปนี้

1. ลักษณะความประพฤติ
2. ลักษณะกิริยาวาจา
3. ความสามารถในการทำงาน
4. ความสามารถในการรบ
5. ลักษณะความเป็นผู้นำ
6. ความนาคบคาสมาคม

3. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเปรียบเทียบลักษณะตัวละครตัวเอกในภาพยนตร์ของคนไทย โดยจะศึกษาจากบุคคลสามกลุ่ม คือ นักศึกษาวิชาภาษาไทย นักวิชาการภาษาไทย และครูภาษาไทย ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นบุคคลโดยทั่วไป โดยผู้วิจัยจะไม่พิจารณาว่านักศึกษาวชาภาษาไทยเป็นนักศึกษาจากสถาบันใด นักวิชาการภาษาไทยทำงานประจำที่สถาบันใด หรือครูที่สอนภาษาไทยเป็นครูโรงเรียนใด สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มนี้เป็นตัวแทนในการศึกษาก็เพราะว่ากลุ่มบุคคลทั้งสามกลุ่มเป็นกลุ่มที่จัดเป็นผู้นำทางสังคม เมื่อกลุ่มบุคคลที่ใดกล่าวมาทั้งสามกลุ่มนี้แสดงความคิดเห็นอะไรเกี่ยวกับวรรณคดีไทยออกไปก็จะทำให้บุคคลอื่นเกิดความคิดคลอบตามไปด้วย ซึ่งเป็นผลที่เป็นไปตามหลักการทางจิตวิทยาที่เรียกว่า "โมเดลลิ่ง เอฟเฟค" (Modeling Effect)

4. พร้อมกับการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะตัวละครตัวเอกในภาพยนตร์ของคนไทย ผู้วิจัยจะศึกษาเปรียบเทียบความคนไทยสามกลุ่ม คือ นักศึกษาวชาภาษาไทย นักวิชาการภาษาไทย และครูภาษาไทย มีมโนภาพต่อตัวละครเหมือนหรือแตกต่างกัน

5. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยถือคะแนนที่ได้จากการตอบแบบวัดลักษณะตัวละครในมโนภาพของคนไทยเป็นสำคัญ และจะวิเคราะห์ลักษณะตัวละครในมโนภาพของคนไทยโดยแยกออกเป็นการวิเคราะห์ย่อย และจะวิเคราะห์โดยรวมอีกครั้งหนึ่ง

6. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ไ้มุ่งที่จะศึกษาสาเหตุที่ทำให้ลักษณะตัวละครในมโนภาพของคนไทยเหมือนหรือแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบได้ว่า

1. ในมโนภาพของคนไทย ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดีและด้านเลวมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน
2. ในมโนภาพของคนไทย ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดีด้วยกันมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน

3. โนมโนภาพของคนไทย ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านเลวด้วยกันมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน

4. คนไทยต่างกลุ่มกันมีมโนภาพต่อตัวละคร เหมือนหรือแตกต่างกัน

5. ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวรรณคดีไทย โดยจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการวิจารณ์อย่างมีหลักฐานว่าในการที่ผู้แต่งสร้างตัวละครขึ้นมา นั้น ผู้แต่งมีหลักเกณฑ์อย่างไรในการที่จะสร้างตัวละครตัวหนึ่งให้เป็นตัวดี และอีกตัวหนึ่งเป็นตัวเลว

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้อาจจะเกิดความบกพร่องได้ เนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. ตัวละครที่ผู้วิจัยเลือกมาใช่เป็นตัวแทนศึกษาตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดี และด้านเลวไม่เป็นตัวแทนที่ดีพอ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบวัดลักษณะตัวละคร โนมโนภาพของคนไทยอาจจะตอบไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของตน ด้วยเกรงว่าถ้าตอบไปตามความรู้สึกที่แท้จริงของตนแล้วคำตอบที่ตอบไปจะไม่เป็นที่ยอมรับ เช่นเกรงว่าถ้าตอบไปว่าพระรามเป็นคนชั่วฉลาด คำตอบของตนก็อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

3. การแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรออกเป็นสามกลุ่ม คือ นักศึกษาวิชาภาษาไทย นักวิชาการภาษาไทย และครูภาษาไทย อาจจะยังไม่สมบูรณ์ดีพอเนื่องจากนักวิชาการภาษาไทยส่วนใหญ่ทำหน้าที่สอน ซึ่งไม่แตกต่างไปจากหน้าที่ของครูภาษาไทย

ขอตกลงเบื้องต้น

1. ลักษณะตัวละคร โนมโนภาพของคนไทย เป็นสิ่งที่มีจริงและสามารถศึกษาวัดได้

2. พระรามและขุนแผน เป็นตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมาให้เป็นตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดี

3. ทศกัณฐ์และขุนช้าง เป็นตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมาให้เป็นตัวละครที่เป็น ตัวเอกทางคานเลว

4. ลักษณะตัวละครในนิภาพของคนไทยมีความคงที่

สมมุติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสมมุติฐานว่า

1. ในนิภาพของคนไทย พระรามและขุนแผนซึ่งเป็นตัวเอกทางด้านดี มี ลักษณะดีกว่าทศกัณฐ์และขุนช้างซึ่งเป็นตัวเอกทางด้านเลว

2. ในนิภาพของคนไทย พระรามและขุนแผนซึ่งเป็นตัวเอกทางด้านดีด้วยกัน มีลักษณะไม่แตกต่างกัน

3. ในนิภาพของคนไทย ทศกัณฐ์และขุนช้างซึ่งเป็นตัวเอกทางด้านเลวด้วยกัน มีลักษณะไม่แตกต่างกัน

4. คนไทยต่างกลุ่มกัน มีนิภาพต่อตัวละครไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ก็ เพราะว่าการทุกกลุ่มต่างก็เป็นคนไทยด้วยกัน นิภาพที่มีต่อตัวละครก็ไม่ควรจะต่างกัน

คำจำกัดความ

วรรณคดีไทย ในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึงงานประพันธ์ต่าง ๆ ของไทยทั้งที่เป็น ร้อยแก้วและร้อยกรองที่มีมาแต่โบราณกาล ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คำว่าวรรณคดีไทยในที่นี้ผู้วิจัยจะไม่หมายรวมไปถึงลักษณะ ของงานวรรณกรรมสมัยใหม่ประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นที่เป็นลักษณะของงานวรรณกรรม สมัยใหม่ที่ไทยได้รับแบบอย่างมาจากทางตะวันตก โดยเริ่มเข้ามาแพร่หลายตั้งแต่สมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว¹

¹เจตนา นาควัชร, ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, วรรณคดี (พระนคร: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2514), หน้า 76.

แบบเรียนวรรณคดีไทย ผู้วิจัยหมายถึงวรรณคดีไทยเรื่องต่าง ๆ ที่ได้รับ
เลือกนำมาเป็นแบบเรียนหรือมีการอ้างอิงถึงในการศึกษา โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นการ
ศึกษาระดับใด

มโนภาพ ในที่นี้ผู้วิจัยใช้ให้ตรงกับคำว่า "คอนเซพท์" (Concept) ในภาษาอังกฤษ หมายถึง "ความรู้อย่างชัดเจนว่าวัตถุปรากฏการณ์และสภาวะต่าง ๆ ที่อยู่ในพวกเดียวกันนั้นมีสมบัติอะไรร่วมกันบ้าง"¹ หรือกล่าวได้ว่า มโนภาพเป็นการรวบรวม
ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่างให้เป็นความคิดเพียงอันเดียว

มโนภาพที่มีต่อตัวละคร หมายถึงความรู้อย่างละเอียดชัดเจนของบุคคลที่ได้
จากประสบการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การได้ยิน ใคฟัง หรือได้ดู จนเกิดเป็น
มโนภาพของลักษณะตัวละครที่เป็นตัวคิดและตัวเลวขึ้นในใจของแต่ละบุคคล

นักศึกษาวิชาภาษาไทย หมายถึงนักศึกษาที่ศึกษาวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอก
หรือวิชาโทในการศึกษาระดับปริญญาตรีในระดับชั้นปีที่ 3 และ 4 ในสถาบันการศึกษา
ระดับอุดมศึกษา

นักวิชาการภาษาไทย หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายหรือทำงานเกี่ยวข้องกับ
กับวรรณคดีไทยในสถาบันระดับอุดมศึกษา

ครูภาษาไทย หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือเกี่ยวข้องกับการสอนวิชา
ภาษาไทยในโรงเรียนไม่เกินระดับประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย

¹ม.ล. ชุม ชุมสาย, จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช,
2508), หน้า 330.